

ÖLÜM VE BEDEN ZARARLARINA İLİŞKİN TAZMİNAT TALEPLERİNDE ZAMANAŞIMI SORUNU

THE PROBLEM OF STATUTE OF LIMITATIONS FOR COMPENSATION CLAIMS FOR DEATH AND BODILY HARM

Özge HANCI*

Özet: Ölüm ve beden zararına yol açabilen objektif hukuka veya borca aykırı davranışlardan kaynaklanan tazminat taleplerinin tabi olduğu zamanaşımına ilişkin düzenlemeler uygulamada adaletsizliğe yol açmaktadır. Çünkü gelişen teknoloji sebebiyle değişen günümüzdeki üretim ve tüketim biçimleri, eskisinden farklı olarak sorumluya isnat edilen davranışın işlendiği anda değil, işlenmesinden uzun zaman sonra zarara yol açmaktadır veya meydana gelen zarar uzun zaman sonra fark edilebilmektedir. Depremde yıkılan veya ağır hasar gören yapılar sebebiyle meydana gelen ölüm ve beden zararında da durum farklı değildir. Zamanaşımı kurumunun amacının muaccel olan alacak hakkı için talepte bulunmaya yönlendirme olduğu dikkate alındığında zararın henüz doğmadığı veya zarar görenin elinde olmayan sebeplerle öğrenilemediği bir durumda alacağın zamanaşımına uğraması amaca uygun düşmez. Hak arama özgürlüğünün (mahkemeye erişim hakkının) etkisiz hale gelmemesi amacıyla zamanaşımını durduran sebepler çerçevesinde psikolojik engeller daha kapsamlı biçimde dikkate alınmalıdır. Ayrıca aynı amaçla TBK hükümleri Anayasaya uygun yorumlanmalı, geç meydana gelen zararlarda mutlak zamanaşımının mutlaklığı sınırlandırılarak zararın meydana gelmesinden veya öğrenilmesinden itibaren, mutlak zamanaşımı süresi dolmuş olsa bile, kısa (nispi) zamanaşımı süresi işleme başlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Mutlak Zamanaşımı, Kısa Zamanaşımı, Beden Zararları, Geç Meydana Gelen Zarar, Geç Öğrenilen Zarar

Abstract: Legal regulations about statute of limitations concerning compensation claims, arising from tort or breach of obligations causing death or bodily harm, lead to injustice in practice. This

* Doç. Dr., drozgehanci@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6472-0977, Makalenin Gönderim Tarihi: 01.09.2023, Kabul Tarihi: 15.01.2024

is because, unlike in the past, today's production and consumption patterns, which have changed due to the developing technology, cause damage not at the time when the behaviour attributed to the responsible person is committed, but long after it is committed, or the damage can be noticed after a long time. The situation is no different in the case of death and bodily harm caused by buildings collapsed or severely damaged in an earthquake. Considering that the purpose of the statute of limitations is to direct the creditor to make a claim for the due right, it is not compatible with this purpose that the right to be time-barred in a situation where the damage has not yet occurred or cannot be learned due to reasons beyond control of the injured party. In order not to render the right of access to the court ineffective, psychological obstacles should be taken into consideration more comprehensively within the framework of the reasons that suspend the statute of limitations. For the same purpose, the provisions of the TCO should be interpreted in accordance with the Constitution, and the short (relative) statute of limitations should start to run from the occurrence or learning of the damage, even if the absolute statute of limitations has expired.

Keywords: Absolute Statute of Limitations, Short Statute of Limitations, Bodily Harm, Late Damages, Late Recognised Damages

GİRİŞ

6 Şubat 2023 tarihinde ve devamında gerçekleşen, Türkiye'nin on bir ilini etkileyen depremlerde yıkılan yapılar sebebiyle kişilerin hem malvarlığı hem de kişi varlığı değerleri ağır biçimde zarar görmüştür. Depremde yapıların yıkılmış olması bu yapıların kötü yapılmış olması veya gereği gibi bakılmamış olmasından kaynaklandığı takdirde yapının yıkılmasından dolayı zarar gören kişiler başka kişi ve kurumlara karşı tazminat talebini ileri sürebilecektir.¹ Özellikle depremde meydana gelen kişi varlığı zararlarından yaralanma sebebiyle meydana gelen zararlar da kişiliğe dahil maddi varlığı bulunan bir değer etkilendiği için cismani zarar veya bedensel zarar olarak da ifade edilebilmektedir.²

¹ Yapı yıkılmamış olmakla birlikte afet bölgesinde yolların bozulmuş olması ve şehrin enkaz yığını haline gelmesi sonucunda kişilerin ulaşım, barınma, beslenme, güvenli suya erişim gibi temel gereksinimlerinin idare tarafından karşılanamaması, yıkılan yapılarda arama kurtarma hizmetinin zamanında ve etkin biçimde yerine getirilmemesi durumunda meydana gelen zarardan idarenin sorumluluğu saklıdır.

² Bkz. Haluk Tandoğan, Türk Mes'uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet), 1961 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, Vedat, İstanbul 2010, s. 69; Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2, 9. Bası, Vedat, İstanbul 2012, s. 89-90.

Ölüm ve beden zararları, bazı hallerde sorumluluğa yol açan eylemin hemen ardından gerçekleşmeyip belli bir süre sonra meydana gelmektedir veya daha önce meydana gelmekle birlikte çok sonra fark edilebilmektedir.³ Zararın geç meydana geldiği hallerde de fiilin meydana getirdiği hak ihlali objektif sebeplerle geç fark edilebilmektedir.⁴ Deprem de yapının kötü yapıldığını veya kötü bakıldığını sonradan ortaya çıkaran, zararı geç meydana getiren olgulardan biridir. Bu nedenle ölüm ve beden zararına ilişkin zamanaşımı düzenlemelerinin günümüz koşullarına uygun olarak yeniden düzenlenmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Çalışmada zamanaşımının varlık amacı ve benzer kavramlardan farkları da dikkate alınarak zamanaşımı süresi ile bunun işlemeye başladığı an ile ilgili yasal düzenlemeler karşılaştırılarak tartışılacaktır.

I. ZAMANAŞIMININ VARLIK AMACI VE BENZER KAVRAMLARDAN FARKLARI

A. Zamanaşımının Varlık Amacı

Türk Borçlar Kanunu (TBK) hükümleri gereğince bir borç ilişkisinden doğan her alacak – bazı durumlarda zamanaşımı süresi işleme- se dahi- zamanaşımına tabi kılınmıştır.⁵ Alacağın dayandığı hukuksal sebebe göre zamanaşımı süreleri değişse de alacağın her durumda zamanaşımına tabi olmasının birincil amacı hukuksal ilişkilerde belirlilik, öngörülebilirlik yoluyla hukuksal güvenlik sağlamaktır.⁶ Öğreti-

³ Claire Huguenin, Florent Thouvenin ve Tina Purtschert, "Vereinheitlichung des Fristenregimes: zu viel oder zu wenig?", *HAVE/REAS*, S. 1, 2012, s. 78-79.

⁴ Ayça Akkayan Yıldırım, "Geç Ortaya Çıkan Bedensel Zararların Tazmini Taleplerinde Uygulanacak Zamanaşımının Yeni Eğilimler Çerçevesinde Değerlendirilmesi", *İÜHFİM*, C. 79, S. 1, 2016, s. 185.

⁵ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 24. Baskı, Yetkin, Ankara 2019, s. 1436. Borç ilişkisinin kendisinin zamanaşımına tabi olmadığı hususunda bkz. Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, 17. Bası, Vedat, İstanbul 2019, s. 620, 623.

⁶ Ayşe Havutçu, "Haksız Fiil Sorumluluğunda Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı", *DEÜHFİM*, C. 12, Özel Sayı, 2012, s. 582; Robert K. Däppen, "Art. 60, Art. 128a OR", *Basler Kommentar OR I*, hrsg. Corinne Widmer Lüchinger ve David Oser, 7. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2020, Art. 60 N 9. Howald Moor ve diğerleri/İsviçre kararında da zamanaşımının amaçları arasında hukuksal güvenlik sağlama amacı yanında zaman geçtiği için nedensellik bağının kanıtlan-

de zamanaşımının yargının yükünün ağırlaşmasını önlemeye yönelik olduğu ve dolayısıyla zamanaşımı süresinin anlaşmayla uzatılmamasında kamu yararı olduğu, bunun kamu düzeniyle ilgili olduğu belirtile⁷ de zamanaşımının salt defa hakkı verdiği ve resen gözetilmediği düşünülürse asıl amaç yargının yükünü azaltmak değıldir.⁸

Zarara yol açan eylemden ötürü doğan tazminat sorumluluğu yükümlülüğün yaptırımı niteliğinde olmakla birlikte aynı zamanda zarar gören ile sorumlu arasında borç ilişkisi meydana getirir. Bu nedenle zamanaşımı süreleri borcun kaynağına göre birbirinden farklı düzenlense de zamanaşımının işleyişine ilişkin genel hükümler haksız fiilden doğan borçlar için de geçerlidir. Aynı hakların bazılarının bağımlı bulunduğu borç zamanaşımına tabi olsa da aynı hakkın kendisi zamanaşımına uğramaz,⁹ çünkü aynı hak mutlak bir hak olup herkese karşı ileri sürülebilir. Buna karşılık alacak hakkı yalnızca borçluya ve onun haleflerine karşı ileri sürülebilir. Kanaatimizce zamanaşımında borç ilişkisinin taraflarının ve haleflerinin menfaatleri öne çıktığı¹⁰ için zamanaşımı süresinin kısaltılması ya da uzatılması yönünde anlaşma yapılması prensip olarak mümkün olmalıdır. Ancak bu anlaşmalar da ahlaka uygun ve özgürlükleri etkisiz hale getirmeyecek nitelikte olmalıdır. TBK'nın 148. maddesine göre bu ayırmada belirlenen zamanaşımı süreleri sözleşmeyle değıştirilemez ise de haksız fiilden doğan tazminat talepleri için geçerli zamanaşımı süresi bu ayırmada bulunmadığından değıştirilebilir niteliktedir.¹¹ Buna karşılık Avrupa Medeni Kanunu Çalışma Grubu ve Avrupa Topluluğu Özel Hukuk Araştırma Grubu tarafından birlikte hazırlanan Avrupa Özel Hukukunun İlkeleri, Tanımları ve Model Kuralları Taslak Ortak Referans Çerçevesi İlkeleri'nin (DCFR) 7:601 maddesine göre zamanaşımı süresi sözleş-

---

masındaki güçlükten kaynaklanan adaletsizliği önleme amacı sayılmaktadır. Bkz. EGMR Howald Moor u.a. gg. die Schweiz, 11.03.2014, Österreichisches Institut für Menschenrechte, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-169034> Erişim Tarihi: 24.03.2023. Bu hususta ayrıca bkz. Ahmet Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Bası, Turhan, Ankara 2020, s. 1099-1100.

⁷ Oğuzman ve Öz, Cilt 1, s. 620-621; Eren, s. 1439.

⁸ Aynı yönde bkz. Akkayan Yıldırım, s. 189.

⁹ Bkz. Mehmet Erdem, "TBK m. 146", İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu Cilt 2, 3, ed. Turgut Öz vd., 3. Bası, Vedat, İstanbul 2019, N 23-27.

¹⁰ Bu konudaki tartışma ve farklı görüşler için bkz. Erdem, N 14.

¹¹ Kılıçoğlu, s. 1135; Eren, s. 937.

meyle değiştirilebilir ancak zamanaşımı süresi bu halde bir yıldan kısa ya da otuz yıldan uzun olamaz.¹²

Alacağın zamanaşımına uğramasına yol açan hususun alacaklının eylemsizliği ve dolayısıyla hakkını takip etmemesi olduğu dikkate alınırsa işlem hayatındaki öngörülebilirlik ve istikrar menfaati ile ahde vefaya olan menfaatin zamanaşımı kurumuyula dengelendiği anlaşılabilir.¹³ Özel hukukta zamanaşımı kurumunun varlık sebebi yasada açıkça ortaya koyulmasa da zamanaşımını kesen ve durduran sebepler incelendiğinde ortak olan hususun alacaklının hakkını takip etmeye yönelik davranışlarının zamanaşımını kesen sebepler sayıldığı, alacaklının borçluyu takip etmesini güçleştiren veya fiili olarak engel oluşturan olguların veya ilişkilerin ise zamanaşımını durduran sebepler sayıldığı görülür.¹⁴ Dolayısıyla alacaklının hakkını takip edebilecek durumda olup da bilerek takip etmemesi veya takip etmekte ihmalkâr davranması dava ve talep hakkının aşınmasına yol açmaktadır.

Öte yandan zamanaşımı alacak hakkını sona erdirmeyip yalnızca borçlunun ifaya zorlanabilmesine engel oluşturan nitelikte olmak üzere borçluya bir defa hakkı tanımaktadır. Bu halde borçlu borcunu ifadan kaçınma yönündeki defa hakkını kullanmadıkça alacağın takip edilmesine bir engel bulunmamaktadır, zamanaşımı borçlar hukukunda resen dikkate alınmaz.¹⁵ Bu bakımdan borcun ifasından kaçınma

¹² Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR) Outline Edition Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group) Based in part on a revised version of the Principles of European Contract Law, Edited by Christian von Bar, Eric Clive and Hans Schulte-Nölke and Hugh Beale, Johnny Herre, Jérôme Huet, Matthias Storme, Stephen Swann, Paul Varul, Anna Veneziano and Fryderyk Zoll, Munich 2009, s. 275, https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/2009_02_DCFR_OutlineEdition.pdf Erişim Tarihi: 20.09.2023.

¹³ Bkz. Muharrem Tütüncü, "Yeni Türk Borçlar Kanunu'nda Haksız Fiil Zamanaşımı", *İKÜHFD*, C. 11, S. 1, 2012, s. 156. Eren de hukuk düzeninin zamanaşımının kabulü ile zamana düzeltici bir rol yüklediğini belirtmektedir. Bkz. Eren, s. 1434.

¹⁴ Bkz. Oğuzman ve Öz, Cilt 1, s. 629, 633-634; Eren, s. 1444. Zamanaşımını kesen sebepler alacaklının davranışlarından ibaret değildir ancak zamanaşımını kesen ve durduran sebepler alacaklının hakkını takip edip etmediği veya edemediği yönleriyle kesişmektedir.

¹⁵ Fatma Burcu Savaş, "Haksız Fiil Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başladığı An", *TBB Dergisi*, S. 74, 2008, s. 125.

konusunda borçluya tanınan yetkinin kullanımı da alacaklının hakkını takip etmekte kayıtsız kalması da zararın doğmasıyla, zararın giderilmesini isteme hakkının eylemli olarak kullanılabilir hale gelmesiyle haklı sayılabilir.¹⁶

B. Zamanaşımının Benzer Kavramlardan Farkları

Zamanaşımı kurumunun kazandırıcı zamanaşımı, hak düşürücü süre ve varlık süresi ya da koruma süresinden önemli farkları bulunmaktadır. Kazandırıcı zamanaşımı aynı haklara ilişkin olarak uygulama alanı bulurken (aşındırıcı¹⁷) zamanaşımı hükümleri alacaklara ilişkin olarak uygulanır.¹⁸ Kazandırıcı zamanaşımı hükümlerinin uygulandığı hallerde mülkiyet hakkı sahibi hakkını kaybederken çekişmesiz ve aralıksız zilyet olmayı sürdüren kişi mülkiyet hakkını kazanmaktadır.¹⁹ Dava ve takip hakkını aşandıran zamanaşımı herhangi bir hakkı ortadan kaldırmaz ve bir başkasına da hak kazandırmaz.²⁰ Bununla birlikte kazandırıcı zamanaşımı ile alacakların tabi olduğu zamanaşımının ortak özelliği hukuksal güvenlik ve öngörülebilirlik menfaatini korumasıdır. Kazandırıcı zamanaşımında bir başkasının kurduğu ve sürdürdüğü zilyetlik ile yarattığı güven karşısında gerçek hak sahibinin hakkını bu işgale karşı korumaması, bu hususta ihmalkâr davranarak kayıtsız kalması, alacaklının alacağını takip etmekte kayıtsız kalmasına benzer biçimde değerlendirilmiştir. Buna

¹⁶ Aynı yönde bkz. Y. 4. HD E. 2004/7039 K. 2005/746 T. 03.02.2005, www.legal-bank.net Erişim Tarihi: 18.03.2023: "Bu bakımdan zamanaşımı alacağın varlığını değil, istenebilirliğini ortadan kaldırır. Bunun sonucu olarakta, yargılamayı yapan yargıç tarafından kendiliğinden gözönünde tutulamaz. Yasalarda öngörülen zamanaşımı sürelerinin işlemeye başlayabilmesi için öncelikle o hakkın istenebilir bir konuma gelmesi gerekir. Yasalarda bu istenebilir konuma, yerine getirilmesinin gerektiği gün, yani ödeme günü denmektedir. Bir hak, var olsa bile, o hakkın istenmesi için gerekli koşullar gerçekleşmemişse istenemez."

¹⁷ Kılıçoğlu, s. 1098. Öğretide düşürücü zamanaşımı olarak ifade edilmesinin yanıltıcı olabileceğine işaret edilmiştir. Bkz. Oğuzman ve Öz, Cilt 1, s. 619. Bu sebeple burada kazandırıcı zamanaşımından ayırt etmek üzere düşürücü yerine aşındırıcı biçiminde belirtilmiştir.

¹⁸ Eren, s. 1435.

¹⁹ Kılıçoğlu, s. 1098-1099. Bu bakımdan kazandırıcı zamanaşımı taraflardan biri için hak düşürücü niteliktedir. Bkz. Şeref Ertaş, "Sürekli Borç İlişkilerinde (Dauerschuldverhaeltnisse) Zamanaşımı", *DEÜHFD*, C. 16, Özel Sayı (Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan), 2014 (Basım Yılı: 2015), s. 3093.

²⁰ Bkz. Havutçu, s. 581.

karşılık zilyetliğin çekişmesiz ve aralıksız sürdürülmesi koşulu bulunduğu için kazandırıcı zamanaşımında zamanaşımını kesen veya durduran sebeplerden söz edilemez.

Hak düşürücü süre yenilik doğuran haklar için öngörülürken zamanaşımı alacaklar için öngörülür.²¹ Hak düşürücü sürede zamanaşımının aksine süre dolduğunda hakkın kendisi ortadan kalkar; oysa zamanaşımına uğramış bir hak ortadan kalkmaz, yalnızca dava ve takip hakkı aşınır, defi ileri sürmek suretiyle alacaklı geri çevrilebilir.²² Hak düşürücü sürenin varlık amacı da zamanaşımında olduğu gibi hukuksal ilişkilerde öngörülebilirlik ve hukuksal güvenlik sağlayabilmektir.²³ Fakat zamanaşımının aksine hak düşürücü sürede hakkın kullanımından olumsuz etkilenecek kişinin iradesi önemli değildir, hak düşürücü sürenin dolması resen gözetilen bir itiraz sebebidir.²⁴ Zamanaşımına uğrayan bir tazminat borcu ise eksik borca dönüşür ancak varlığını, geçerliliğini sürdürür.

Özel hukukta öngörülen sürelerden koruma süresine tabi olan haklar aynı haklar veya alacak hakkı değil, fikri ve sınai haklardır. Herkese karşı korunan haklardan fikri ve sınai haklar, aynı haklara benzer biçimde, zamanaşımına tabi kılınmamıştır, çünkü mutlak olarak korunan değerlerin hak sahibinin eylemsizliği ile etkisiz hale gelmesi kabul edilmemiştir. Fikri ve sınai haklar için Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile Sınai Mülkiyet Kanunu'nda öngörülen koruma sürelerinin varlık amacı zamanaşımından ve hak düşürücü sürede olduğu gibi hukuksal öngörülebilirlik sağlamak değildir. Koruma sürelerinin öngörülme sebebi fikri ve sınai hak sahibinin menfaati ile kamu yararı arasında denge kurmaktır. Bu bakımdan koruma süresinin dolmuş olması resen gözetilecek bir husustur ve bu yönüyle de zamanaşımından ayrılır.²⁵ Bazı aynı haklar da varlık süresine tabi kılınmış olup koruma süresine benzer bir nitelik taşır.²⁶

²¹ Erdem, N 19-20, 34; Oğuzman ve Öz, Cilt 1, s. 619-620; Tütüncü, s. 155.

²² Bkz. Kılıçoğlu, s. 1100-1101; Eren, s. 1434-1435.

²³ Ertaş, s. 3093.

²⁴ Eren, s. 1434; Kılıçoğlu, s. 1101; Oğuzman ve Öz, Cilt 1, s. 620; Erdem, N 37; Tütüncü, s. 154-155.

²⁵ Kılıçoğlu, s. 1102.

²⁶ Bkz. Erdem, N 43.

II. ÖLÜM VE BEDEN ZARARININ DOĞMASINI VEYA ÖĞRENİLMESİNİ GECİKTİREN SEBEPLER

A. Zararın Geç Meydana Gelmesine Yol Açan Olgular

Ölüm veya beden zararı meydana getiren hukuka aykırı eylemlerin bazılarında zarar hemen meydana gelip somutlaşırken bazılarında ise zarar eylemden çok daha sonra meydana gelmektedir.²⁷ Örneğin ateşli silahla yaralamada zarar hemen o sırada meydana gelirken kalitesiz malzemeyle yapılmış bir binanın yıllar sonra gerçekleşen depremde yıkılmış olması halinde zarar yapının kötü yapılmasından çok sonra meydana gelir. Nükleer santrallerdeki patlama veya sızıntı ya da radyoaktif maddelerin kullanımından, radyoterapiden ötürü doğan zararlar da hukuka aykırı eylemden çok daha sonra, geç bir vakte meydana gelebilmektedir.²⁸

Benzer biçimde bazı mesleklerin icra edilmesi sırasında işçilerin maruz kaldığı kimyasal veya asbest gibi kanserojen maddelerin yol açtığı meslek hastalıkları da belli bir maruz kalma döneminden çok sonra ortaya çıkabilmektedir.²⁹ İşverenin işçinin sağlığını koruma yükümlülüğünü ihlal etmesinin sonucunda meydana gelen beden zararı bu ihlalin hemen ardından gerçekleşmemektedir. Endüstriyel ilaç üretim sürecinde önüne geçilemeyen riskin bulunduğu kabul edilir ve bu riskin gerçekleşmesi halinde önleyici veya tedavi edici ilaçlar, kullanımdan hemen sonra değil, belli bir süre sonra beden zararına yol açabilir³⁰; özellikle gelişen tıp teknolojisiyle birlikte yeni nesil aşuların

²⁷ Bkz. Tütüncü, s. 174, 178-179.

²⁸ Oğuzman ve Öz, Cilt 2, s. 73.

²⁹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin İsviçre aleyhine açılan bir davada asbestin kişilerde yol açtığı kötü huylu tümörden dolayı tazminat talebinin zararın ne zaman öğrenildiğinden bağımsız olarak on yılda zamanaşımına uğraması sebebiyle mahkemeye erişme hakkının (AİHS madde 6) ihlal edildiği yönündeki kararı "geç meydana gelen zararlar" ile ilgili düzenlemeleri gözden geçirme ihtiyacını öne çıkarmış ve İsviçre hukukunda zamanaşımıyla ilgili reform yapılmasında etkili olmuştur. Bkz. ECHR Case of Howald Moor and Others v. Switzerland, 11.03.2014, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-169504> Erişim Tarihi: 15.03.2023; Botschaft zur Änderung des Obligationenrechts (Verjährungsrecht) vom 29. November 2013, BBl 2014 235, <https://www.fedlex.admin.ch/eli/fga/2014/65/de> Erişim Tarihi: 15.03.2023.

³⁰ Bkz. Erwin Deutsch, Medizinrecht, 3. Auflage, Springer, Berlin Heidelberg 1997, s. 528, 666-667.

ve ilaçların uzun dönemdeki yan etkileri hakkında yeterli bilgi mevcut değildir.³¹ Bunun yanında genetiği değiştirilmiş organizmaların tarımda kullanılmasının insan ve hayvan sağlığı üzerindeki uzun vadede etkileri yeterli ölçüde bilinmemektedir, bunların insan ve hayvan genlerini etkilemek suretiyle uzun vadede beden zararlarının doğmasına yol açması mümkündür.

Zararın eylemden çok sonra meydana gelmesine yol açan olguların sanayi devrimiyle ve giderek insan ve hayvan sağlığını, çevreyi tehdit eden üretim ve tüketim metotlarıyla yakın ilişkisi bulunmaktadır.³² Türk hukukunda inşaat yapımında uyulması gereken teknik kuralları içeren yasal düzenlemeler dahi yaşam ve sağlık hakkını güvence altına almaya elverişli değildir. Bu hususlar dikkate alındığında zarar ile eylem arasında zamansal mesafenin bulunduğu olguların genellikle kişi varlığını etkileyen, ölüm ve beden zararlarına yol açan olgular olduğu fark edilebilir.

Zararın daha geç doğmasına yol açan olgularda nedensellik bağının belirlenebilmesi yönünden sorumluluğa yol açan eylemin ya da olayın doğru tespit edilmesi gereklidir. Depremde yıkılan yapılar ile ilgili olarak devlet dışındaki kişilerin sorumluluğuna yol açan olgu tek başına yapının yıkılması değil, ayıplı biçimde veya mevzuata aykırı olarak yapılması ve yapıdaki tehlikenin giderilmemesi³³ ya da gerektiği gibi bakımının yapılmasıdır.

Bu halde yapının kötü yapılması veya bakılması ile yıkılması arasında kurulacak nedensellik bağı yanında yapının yıkılması ile beden zararı arasında da nedensellik bağının kurulması gerekir. Nükleer santralde gerçekleşen bir patlama veya sızıntı yönünden ise zarar ne

³¹ Bu konudaki tartışmalar için İbrahim Topçu ve Nazım Nasuhbeyoğlu, "Gen Düzenleme Teknolojileri Bağlamında COVID-19 Aşısı Çalışmaları ve Etik Sorunlar," *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, C. 25, S. 3, 2020, s. 277 vd.

³² Aynı yönde bkz. Akkayan Yıldırım, s. 188.

³³ Yapıların kötü yapılmasında kusuru bulunan yüklenicinin eseri teslim etmesinin haksız fiili sonlandırmadığı, yapıdaki tehlikeyi giderme konusunda objektif yükümlülüğünün devam etmesi sebebiyle bundan kaçındığı sürece haksız fiilin devam ettiği ve bu nedenle zamanaşımı süresinin işlemeye başlamadığı kabul edilir. Ancak bu yükümlülük yüklenicinin mirasçılara intikal etmez. Bu hususta bkz. Özcan Günergök, "İsviçre Borçlar Kanunu'nun Haksız Fiilde Zamanaşımına İlişkin Yeni Düzenlemelerinin Türk Hukuku ile Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi", *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 11, 2021, s. 135-136.

zaman doğarsa doğsun haksız fiil sorumluluğu için esas olan husus santrali işletene isnat edilebilecek olay yani patlama ya da sızıntıdır, santralin işletilmesi izne dayansa da çevre ve canlıların sağlığı için zarar doğurmaya elverişli bir olay (patlama, sızıntı) hukuka aykırıdır.

B. Zararın Geç Öğrenilmesine Yol Açan Olgular

Roma hukukundan günümüze gelen hukuk kurallarına göre zararın eylemden çok daha geç gerçekleşebileceği tasavvur edilmediği gibi zararın veya zarara yol açan eylemin çok sonra fark edilmesine neden olabilecek olgular da hesaba katılmamıştır. Ölüm veya beden zararlarına yol açabilen hukuka aykırı eylemler kişilerin vücut bütünlüğünü fiziksel olarak aniden bozmayıp sağlığı zamana yayılmış biçimde bozabilir ve sağlıktaki bozulma ilerleyen dönemlerde kendini gösteren semptomlarla anlaşılabilir. Hukuka veya borca aykırı eylem sebebiyle meydana gelen zararın daha geç öğrenildiği olgular sıklıkla kişi varlığı zararlarında kendini göstermektedir. Bununla birlikte depremde görüldüğü üzere başta kötü yapılmış ayıplı bir yapı eserinin objektif değeri düşük olduğu halde mevzuata aykırı biçimde imar ve iskân izni verilmiş olduğunda yapının değerindeki düşüklük anlaşılır. Daha sonra depremle birlikte yapı yıkıldığında veya ağır hasarlı hale geldiğinde yapının normalde izin alamayacak durumda olduğu ve bu nedenle izin verilmeseydi hukuksal imkânsızlığın söz konusu olduğu, ekonomik değerinin enkazdan ibaret olduğu anlaşılır.

Bilimsel olarak yapılaşmaya uygun olmayan bir yerde yapılan yapı ya da teknik kurallara aykırı biçimde yapılmış bir yapı için imar affıyla imar ve iskân izni alması halinde de benzer biçimde ekonomik değeri enkazdan ibaret bir yapının bulunduğu yüklenici dışındaki yapı sahipleri tarafından ancak depremle birlikte anlaşılabilir. Bununla birlikte genellikle şey zararı açığa çıktığında zararın kapsamının belirlenmesi beden zararları ile kıyaslandığında güçlük arz etmez, beden zararlarında ise zararın doğduğu öğrenilse bile zararın kapsamı tedavinin zamana yayılması sebebiyle bu süreçte kişinin bünyesine göre zararın kapsamında öngörülemeyen biçimde değişiklik gerçekleşebilir, çalışma gücündeki kayıp çok sonra belirlilik kazanabilir.

Beden zararının daha geç öğrenilmesine yol açan olgular arasında sistematik olarak gerçekleştirilen şiddet döngüsü yanında ge-

netik geçişli hastalıklar ve cinsel yolla veya kan yoluyla bulaşabilen enfeksiyonlar sayılabilir. Sistemik olarak gerçekleştirilen şiddet ya da örseleme ile kastedilen yakın ilişki içinde bulunan, özellikle aynı evi geçmişte veya halen paylaşan veya romantik veya cinsel yakınlığı paylaşan kişiler arasında mevcut veya eski yakınlığın verdiği cesaretle girilen şiddet eylemleri toplumsal cinsiyet normlarının ve cezasızlık kültürünün etkisiyle normalleştirilebilmektedir, pek çok şiddet eyleminde mağdurlar şiddete uğradığını dahi fark edemezken ilişki bir şiddet döngüsüne evrilmektedir. Örselenmiş kadın sendromuyla öğretide açıklanan şiddet döngüsünde mağdurun şiddeti fark etmesi dahi güç olurken fark etse de buna karşı koyması, direnç göstererek ilişkiden çıkması veya hakkını araması herhangi bir kötü muameleye kıyasla çok daha güç olabilmektedir.³⁴

Gebelik süresince olağan biçimde yapılan taramalarla tespit edilebilen genetik geçişli hastalığın bu taramanın hekim tarafından gebeye önerilmemiş olması veya gebenin buna rıza vermemesi sebebiyle tespit edilmemesi halinde ya da olağan taramanın haricinde yöntemlerle tespit edilebilen genetik geçişli hastalıkların doğumdan çok sonra ortaya çıkması halinde de zarar geç öğrenilir³⁵. Bununla birlikte zararın bir başkasına isnat edilmesi ancak gebenin öyküsüne ve koşullarına göre yapılması beklenebilecek testlerle tespit edilebilecek hastalıklarla sınırlı biçimde mümkün olur.

Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlardan HPV'nin hemen değil bulaştıktan çok sonra vücutta semptomların görünür hale gelmesi ya da kan yoluyla HIV'in geçişi halinde de kişinin bunu doğrudan HIV'e

³⁴ Lenore E. Walker, *The Battered Woman*, Harper and Row, New York 1979, s. 42-46, 55-69, 72-73; Del Martin, *Battered Wives*, 2. Edition, Volcano Press, The United States of America 1981, s. 76-85. New Jersey Yüksek Mahkemesi Cusseaux v. Pickett davasında örselenmiş kadın sendromu olarak nitelendirilen farklı zamanlarda gerçekleştirilen şiddet eylemlerini münferit haksız fiiller olarak değil süregelen bir haksız fiil gibi değerlendirmiş ve şiddet döngüsü sona ermeden tazminat talebinin zamanaşımına uğramayacağını kabul etmiştir. Bkz. Superior Court of New Jersey, Law Division, Bergen County, Cusseaux v. Pickett, 279 N.J. Super. 335 (Law Div. 1994), 652 A.2d 789, Decided Aug 4, 1994, Prg. 344-345, <https://casetext.com/case/cusseaux-v-pickett> Erişim Tarihi: 13.07.2023.

³⁵ ECHR Fourth Section, R.R. v. Poland, Application No. 27617/04, 26.05.2011, Final 28.11.2011, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104911> Erişim Tarihi: 19.03.2023.

işaret edebilecek bir semptom ortaya çıkmaması durumunda zarar geç fark edilir. Bu hallerde enfeksiyonun bulaşmasına yol açan hukuka aykırı davranıştan hemen sonra bulaşma olsa bile hastalığa yol açması zaman alabilmektedir veya hastalığa hemen yol açsa bile hissedilir veya ayırt edici bir semptom belirmeksizin hastalık giderek ağırlaştığında sonradan fark edilir hale gelebilmektedir.

AIHM'nin Eşim/Türkiye davasında verdiği karara konu olayda ise başvuran on yedi yıl önce gerçekleşen bir çatışmada kafatasına saplanan merminin yaralandığı sırada değil yıllar sonra şiddetli baş ağrıları meydana geldikten sonra teşhis edilmesi sonucunda ileri sürdüğü tazminat talebi zamanaşımı sebebiyle reddedilmiştir, bu halde zarar meydana geldiği halde başvurana yüklenemeyecek sebeplerle geç öğrenilebilmiştir.³⁶

III. FARKLI HUKUK DÜZENLERİNDE ZAMANAŞIMI SÜRESİ VE İŞLEYİŞİ

A. Zamanaşımı Süreleri

Ölüm ve beden zararlarına yol açan tazminat sorumluluğuna ilişkin zamanaşımı süreleri, Türk hukukunda tazminat sorumluluğunun hukuksal sebebine göre farklı şekilde düzenlenmiştir.³⁷ TBK madde 231, 244, 478 gereğince satış ve eser sözleşmesinde satıcının veya yüklenicinin borcunu ayıplı biçimde ifa etmesi halinde eğer ayıp ağır kusura dayanıyorsa zamanaşımı süresi yirmi yıl olurken eğer ağır kusura dayanmıyorsa taşınurlar için iki yıl, taşınmaz yapılar için beş yıldır. Kira sözleşmesinde özel bir süre öngörülmediği için genel zamanaşımı süresi, vekâlet sözleşmesinde TBK madde 147 gereği beş yıllık süre geçerlidir.

³⁶ AIHM başvuranı haklı bularak AIHS madde 6/1 hükmünün yani mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Bkz. AIHM İkinci Bölüm, *Eşim/Türkiye*, Başvuru No. 59601/09, 17.09.2013, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-126355> Erişim Tarihi: 24.03.2023.

³⁷ İsviçre hukukunda 2020 yılında zamanaşımıyla ilgili reform kapsamında birbirinden farklı zamanaşımı sürelerinin yeknesak hale getirilmesi planlanmış ancak daha sonra bundan vazgeçilmiştir. BBl 2014 235. Reformla ilgili bilgi ve değerlendirmeler için Günergök, s. 125 vd. Avrupa hukukunda zamanaşımı sürelerinin yeknesak hale getirilmesi yönündeki eğilimle ilgili olarak bkz. Akkayan Yıldırım, s. 196-198.

Diğer yandan tazminat sorumluluğu Yapı Denetimi Hakkında Kanun'a dayanıyorsa zamanaşımı süresi yapının taşıyıcı kısımlarından ötürü zarar meydana geldiğinde on beş yıl, taşıyıcı olmayan kısımlarından ötürü zarar meydana geldiğinde iki yıl olarak öngörülmüştür. Eğer tazminat sorumluluğu haksız fiil hükümlerine dayanıyorsa zamanaşımı süresi kural olarak TBK madde 72 gereğince zararın ve sorumlunun öğrenilmesinden itibaren iki yıl³⁸, her durumda fiilin işlenmesinden itibaren on yıldır. Eğer ceza kanunlarında haksız fiile konu olan suç için daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörülüyorsa tazminat sorumluluğunun tabi olduğu zamanaşımı bundan daha kısa olmaz.³⁹ Türk Hukukunda hukuksal sebep ayrımı yapılmaksızın ölüm ve beden zararları bakımından özel bir zamanaşımı süresi öngörülmemiştir ve böylece eylemden daha geç meydana gelen veya daha geç öğrenilen zararlar da dikkate alınmamış, eylemden hemen sonra gerçekleşerek öğrenilebilen zararlarla aynı hukuksal sonuçlara tabi tutulmuştur.⁴⁰

Avrupa özel hukukunun uyumlulaştırılması kapsamında yapılmış çalışmalardan Avrupa Haksız Fiil Hukuku İlkelerinde haksız fiilden doğan tazminat talepleri için zamanaşımı süresinin özel olarak öngörülmemesi ve Taslak Ortak Referans Çerçevesi (DCFR) İlkelerinde⁴¹ zamanaşımı süresinin ayrıntılı biçimde düzenlenmesi, borcun kaynağına göre değil, meydana gelen zarar türüne ya da talep hakkının fiili olarak ne zaman kullanılabilceğine göre zamanaşımı süresinde ayırım yapılması yönünde bir eğilim bulunduğunu göstermektedir.⁴²

³⁸ Mülga BK döneminde bir yıl olan kısa zamanaşımı süresinin iki yıla yükseltilmesine dair tartışmalar ve bu sürenin dahi karşılaştırmalı hukuktaki gelişmelere göre yetersiz kalması hakkında bkz. Tütüncü, s. 165-166.

³⁹ Bu hususta bkz. Hayrunnisa Altın, "Haksız Fiillere Ceza Kanunlarındaki Zamanaşımının Uygulanması", *AÜHFD*, C. 69, S. 1, 2020, s. 2 vd., 18; Savaş, s. 142 vd.

⁴⁰ Aynı yönde bkz. Tütüncü, s. 178-179.

⁴¹ Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR) Outline Edition Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group) Based in part on a revised version of the Principles of European Contract Law, Edited by Christian von Bar, Eric Clive and Hans Schulte-Nölke and Hugh Beale, Johnny Herre, Jérôme Huët, Matthias Storme, Stephen Swann, Paul Varul, Anna Veneziano and Fryderyk Zoll, Munich 2009, https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/2009_02_DCFR_OutlineEdition.pdf Erişim Tarihi: 16.01.2024.

⁴² Principles of European Tort Law (PETL), European Group on Tort Law, <http://www.egtl.org/PETLEnglish.html> Erişim Tarihi: 05.03.2023.

Taslak Ortak Referans Çerçevesi (DCFR) İlkelerinin 7:201 maddesine ve Avrupa Sözleşme Hukuku İlkelerinin 14:201 maddesine göre borcun ifasını talep hakkı için öngörülen zamanaşımı süresi genel ilke olarak üç yıl olarak belirtilmiş olmakla birlikte her iki metinde de bir sonraki maddeye göre yargı kararına veya hakem kararına dayanan talep hakları için zamanaşımı süresi on yıl biçiminde öngörülmektedir. Bu düzenlemeler yönünden borcun kaynağının haksız fiil veya sözleşme olması arasında bir ayırım bulunmamaktadır.

Taslak Ortak Referans Çerçevesi (DCFR) İlkelerinin III.-7:307 maddesine ve Avrupa Sözleşme Hukuku İlkelerinin 14:307 maddesine göre zamanaşımı süresinin işleyişini askıya alan veya erteleyen sebepler bulunsa bile tazminat talepleri için kural olarak zamanaşımı süresinin on yıldan uzun olmayacağı, ölüm ve beden zararlarından dolayı tazminat talepleri için ise bu sürenin otuz yıldan daha uzun olmayacağı öngörülmüştür.⁴³

Zarar türüne göre zamanaşımı süresinin düzenlenmesi eğilimi Avrupa'da bazı ülkelerin yasal düzenlemeleri üzerinde etkili olmuştur. Fransız Medeni Kanunu'nun 2226. maddesine göre işkence ve barbarlık eylemleri ile çocuklara karşı işlenen her tür şiddet ve cinsel saldırı eylemleri yönünden özel bir zamanaşımı süresi tayin edilerek bu süre yirmi yıla çıkarılmıştır. Alman Medeni Kanunu'nun § 195 paragrafına göre olağan zamanaşımı süresi⁴⁴ üç yıl olarak öngörülürken § 197 paragrafının birinci fıkrasının birinci bendine göre yaşamın, vücut bütünlüğünün, sağlığın, özgürlüğün veya cinsel dokunulmazlığın kasıtlı ihlaline dayanan tazminat talepleri otuz yıllık zamanaşımı süresine tabi kılınmıştır.⁴⁵ Yasanın § 199 paragrafının ikinci fıkrasına göre

⁴³ Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR) Outline Edition Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group) Based in part on a revised version of the Principles of European Contract Law, Edited by Christian von Bar, Eric Clive and Hans Schulte-Nölke and Hugh Beale, Johnny Herre, Jérôme Huet, Matthias Storme, Stephen Swann, Paul Varul, Anna Veneziano and Fryderyk Zoll, Munich 2009, s. 273, https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/2009_02_DCFR_OutlineEdition.pdf Erişim Tarihi: 20.09.2022.

⁴⁴ Oğuzman ve Öz de kısa zamanaşımı süresini normal zamanaşımı süresi olarak ifade etmektedir. Bkz. Oğuzman ve Öz, Cilt 2, s. 69-70.

⁴⁵ Jürgen Ellenberger, "§ 197, 199 BGB", Palandt Bürgerliches Gesetzbuch, 77. Auflage, Beck, München 2018, § 197 Rn. 2.

ise yaşamın, beden bütünlüğünün, sağlığın veya özgürlüğün ihlaline dayanan tazminat talepleri için otuz yıllık mutlak zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Böylece özel yaşam şiddeti dahil olmak üzere şiddet eylemleri daha uzun bir zamanaşımı süresine tabi tutulduğu gibi haksız fiil ve borca aykırılık ayırımı yapılmadan düzenlenmiştir.⁴⁶

TBK'nun kaynağı olan İsviçre Borçlar Kanunu'nun haksız fiilden dolayı tazminat taleplerine ilişkin zamanaşımı hakkındaki 60. maddesinde de 01.01.2020 tarihinde yürürlüğe giren yasa değişikliğiyle birlikte bazı değişiklikler yapılmıştır, bu doğrultuda kısa zamanaşımı süresi üç yıla çıkarılırken maddenin ikinci fıkrasına göre ölüm ve yaralanma halinde maddi ve manevi tazminat talepleri için uzun zamanaşımı süresi yirmi yıla çıkarılmıştır.⁴⁷ Bu düzenlemelerde doğrudan kişi varlığının hedef alındığı eylemlerden ötürü tazminat taleplerinde - haksız fiil veya borca aykırılık ayırımı yapılmaksızın - daha uzun nitelikte zamanaşımı süresi belirlenmiştir.⁴⁸ Ayrıca İsviçre Borçlar Kanunu'nun 60. maddesinin ikinci fıkrasında tazminat alacağının en erken ceza kovuşturmasına ilişkin zamanaşımı gerçekleştiğinde zamanaşımına uğrayacağı öngörülmüşse⁴⁹ de ceza davası zamanaşımının esas alınmasının isabetli olup olmadığı şüphelidir.⁵⁰

⁴⁶ Bkz. Havutçu, s. 582, 602.

⁴⁷ Yasa tasarısında bu sürenin otuz yıla çıkarılmasının önerildiği, ancak kabul edilen yasa değişikliğinde yirmi yıl olarak değişiklik yapıldığı anlaşılmaktadır. BBl 2014 235, Prg. 1.2, 1.6. Daha uzun bir süre belirlenmesinin gerekçeleri arasında eylemden çok sonra gerçekleşen zararlarda (Spätschaden) tazminat talebinin zamanaşımına uğramasının önüne geçme amacı bulunmaktadır. BBl 2014 235, Prg. 1.1.2, 1.1.4. Bu zararlar genellikle kişilerin beden bütünlüğünü, sağlığını etkileyen niteliktedir.

⁴⁸ Ceza davasının sonuçlanması halinde ceza davası zamanaşımı süresinin değil, TBK madde 72'de belirtilen sürelerin esas olacağı, bu halde sürenin ceza davasının sonuçlandığı tarihten itibaren işleyeceği kabul edilmektedir. Oğuzman ve Öz, Cilt 2, s. 76.

⁴⁹ Düzenlemenin yeni halinde açıkça belirtilmese de hükmün yorumundan ceza davası zamanaşımı süresinin daha uzun olması gereği anlaşılabilmektedir. Bkz. Däppen, Art. 60 N 11. Bu konuda ayrıca bkz. ve krş. Murat Sarıkaya, "İsviçre Borçlar Hukuku'nda Zamanaşımına İlişkin 1 Ocak 2020 Yürürlük Tarihli Değişiklikler ve Türk Hukuku Bakımından Düşündürdükleri: Özellikle Geç Ortaya Çıkan Bedensel Zararlarda Düzenleme İhtiyacı", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 26, S. 2, 2020, s. 1207-1208; Günergök, s. 140-142.

⁵⁰ Ceza davası zamanaşımının ne şekilde uygulanacağı konusundaki görüş farklılıkları ve sonuçları hakkında bkz. Altın, s. 25 vd.

B. Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başladığı An

Ölüm ve beden zararlarına yol açan tazminat sorumluluğuna ilişkin zamanaşımı sürelerinin işlemeye başladığı an tazminat talebinin dayandığı hukuksal sebebe göre farklılık arz etmektedir. Türk hukukunda sözleşmeye dayanan tazminat taleplerinde, örneğin eser veya satış sözleşmesinde ayıptan ötürü sorumluluk için zamanaşımı eserin veya satılanın tesliminden itibaren işlemeye başlar. Bu bakımdan sözleşmeye dayanan tazminat talepleri için zamanaşımı, TBK madde 149 gereği alacağın muaccel olduğu, talep edilebilir hale geldiği andan itibaren işlemeye başlar.⁵¹

Buna karşılık haksız fiile dayanan tazminat talepleri için zamanaşımı kısa ve uzun zamanaşımı olarak ikiye ayrılırken kısa zamanaşımı süresinin işlemeye başladığı an uzun zamanaşımı süresinin işlemeye başladığı andan farklı biçimde ele alınmıştır. Kısa zamanaşımı süresi zararın ve failin öğrenilmesinden itibaren işlerken uzun zamanaşımı süresi ve ceza davası zamanaşımı süresi her durumda zarara yol açan hukuka aykırı fiilin işlenmesinden (son bulmasından) itibaren işler.⁵² Bu nedenle kısa zamanaşımı süresi nispi, uzun zamanaşımı süresi mutlak zamanaşımı süresi olarak ifade edilmektedir.⁵³

Zarara yol açan hukuka aykırı fiilin işlendiği anın esas alınmasının temel sebebi zararın da o anda doğduğu varsayımıyla tazminat talebinin böylece doğup muaccel olduğu kabulüdür. Zararın daha geç doğması durumunda bu varsayım haklı çıkmaz, bu halde tazminat talepleri sürülebilir olmadığı halde alacağın zamanaşımına uğraması amaca uygun düşmeyecektir. Fiil işlendiğinde henüz zarar doğmamışsa alacağın muaccel olduğu kabul edilemez. Ancak haksız fiilden doğan tazminat talebinde muaccel olma gerekliliğine nazaran hukuksal güvenlik menfaatinin üstün tutulduğu anlaşılmaktadır.⁵⁴ Uzun zamanaşımında “fiilin işlendiği anı” esas alan ve mutlak sınır öngören yasal düzenleme-

⁵¹ Bu hususta ayrıca bkz. Eren, s. 1437; Oğuzman ve Öz, Cilt 1, s. 626; Kılıçoğlu, s. 1105.

⁵² Oğuzman ve Öz, Cilt 2, s. 73-74; Kılıçoğlu, s. 610-611; Eren, s. 1438; Ellenberger, § 199 Rn. 44-45; Akkayan Yıldırım, s. 191-192. Krş. Tandoğan, s. 357.

⁵³ BBl 2014 235. Ayrıca bkz. Havutçu, s. 583; Eren, s. 937; Savaş, s. 127-128.

⁵⁴ Bkz. Tütüncü, s. 178, 185. Mülga BK hükmünün mutlak bir süre öngördüğü ve zarar daha sonra doğsa bile zamanaşımı süresinin fiilin işlenmesinden itibaren işlemeye başlayacağı yönünde bkz. Savaş, s. 135.

nin lafzı ile amacı birbiriyle çatışma halindedir⁵⁵ ancak düzenlemedeki bu tercihin bilinçli olduğu gerekçesiyle gerçek olmayan bir kanun boşluğunun bulunduğu düşünülebilmektedir.⁵⁶ TBK Tasarısı'nda yirmi yıl olarak öngörülen mutlak zamanaşımı süresinin on yıla düşürülmesinin gerekçesi Adalet Komisyonu'nun raporunda haksız fiilin işlendiği anın zararın meydana geldiği an olduğu ve dolayısıyla sürenin uzatılmasına ihtiyaç bulunmadığı biçiminde açıklanmıştır.⁵⁷ Ancak TBK Tasarısı'nın gerekçesinde mülga yasadaki hükmün zamanaşımı süresinin zararın gerçekleşmesi anından itibaren başlayacağı yönünde yoruma sebep olduğu, bu yoruma engel olmak üzere maddede ifade değişikliğine gidildiği ve zarardan bağımsız olarak fiilin işlendiği anın esas alındığı belirtilmektedir.⁵⁸ Bu bakımdan yasama faaliyeti bir bütün olarak gözden geçirildiğinde yasa hükmüyle gerekçesi ve komisyon raporu arasında bir çelişki meydana gelmiştir.

Depremde yıkılan yapılar sebebiyle mülga BK döneminde açılan davalarda Yargıtay tarafından fiilin (kötü yapım) işlenmesi yerine depremin gerçekleştiği tarihin yani zararın meydana geldiği ya da objektif olarak tespit edilebildiği tarihin zamanaşımının işlemeye başlaması için esas alınması⁵⁹ yüksek yargının hükümdeki boşluğu gerçek boşluk

⁵⁵ Krş. Günergök, s. 137.

⁵⁶ Eren, uzun zamanaşımı süresinin fiilin işlenmesinden itibaren işlemesi sebebiyle tazminat davasının açılmadığı halleri açıklarken bu düzenlemenin zarar gören açısından tatmin edici olmadığını belirtir. Bkz. Eren, s. 940-941. Öğretide genel olarak bu yaklaşımın hâkim olduğu yönünde bkz. Havutçu, s. 584 vd.; Günergök, s. 134-136. Aksi yönde bkz. Veysel Başpınar ve Mehmet Altunkaya, "Depremden Doğan Zararların Tazmininde Zamanaşımının Başlaması ve Süresi", *AÜHFD*, C. 57, S. 1, 2008, s. 118 vd.

⁵⁷ Bkz. Alpaslan Akartepe, "Türk Borçlar Kanunu'nun Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri Alanında Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler". *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 1-2, 2012, s. 180-181.

⁵⁸ Bkz. Akartepe, s. 182; Savaş, s. 127-128, 140.

⁵⁹ Y. HGK E. 2003/4-400 K. 2003/393 T. 04.06.2003; Y. 4. HD E. 2003/4407 K. 2003/5412 T. 28.04.2003; Y. 4. HD E. 2004/2110 K. 2004/8595 T. 30.06.2004, www.legalbank.net Erişim Tarihi: 18.03.2023: "Yasalarda öngörülen zamanaşımı sürelerinin işlemeye başlayabilmesi için öncelikle o hakkın istenebilir bir duruma gelmiş olması gerekir. ... Buna göre hukuka aykırı eylemin varlığına karşın, zarar gerçekleşmemişse, zamanaşımı süresinin başlaması söz konusu olamaz." Ayrıca bkz. Havutçu, s. 580; Tütüncü, s. 180 vd. İş göremezlik sebebiyle açılan davalarda da Yargıtay'ın on yıllık zamanaşımı süresinin eylem anında değil iş göremezlik oranının olduğu anda işlemeye başlayacağını kabul ettiği, bunun zarar

olarak değerlendirdiğini göstermektedir. AİHM'nin Howald Moor ve diğerleri/İsviçre davasında verdiği kararda uyuşmazlığın asıl konusunun on yıllık zamanaşımı süresinin ne zaman işlemeye başladığı ile ilgili olduğu ortaya koyulmuştur.⁶⁰ Öğretide uzun zamanaşımı süresi dolduktan sonra zarar meydana geldiğinde bu andan itibaren kısa zamanaşımı süresinin işlemesi ve böylece talep hakkının kullanılabilir hale gelmesi yönünde düzenleme yapılması önerilmektedir⁶¹.

Her ne kadar uzun zamanaşımı süresinin işlemeye başladığı an ile ilgili yasal düzenleme açık olsa da henüz talep edilebilir olmayan tazminat alacağının zamanaşımına uğraması zamanaşımı kurumunun amacına uygun düşmediği gibi Anayasaya da uygun düşmemektedir.⁶² Hak arama özgürlüğünü (mahkemeye erişim hakkını) etkisiz hale getiren bu düzenleme AİHS madde 6'ya aykırı düşmektedir.⁶³ AİHS'nin hükümleri, Anayasa madde 90/5 gereği temel hak ve özgürlüklere ilişkin olması bakımından çelişen yasa hükmüne üstün tutulur, bu nedenle TBK madde 72 hükmü Anayasaya uygun yorumlanarak uygulanmalıdır. Hükümdeki mutlak zamanaşımının uygulama alanı amaca ve Anayasaya, AİHS'ye uygun biçimde sınırlandırılmalı, zarar doğmadıkça veya öğrenilemedikçe alacağın zamanaşımına uğramayaacağı kabul edilmeli, mutlak zamanaşımı süresi dolduktan sonra doğmuş veya öğrenilebilmiş zararlar için kısa zamanaşımı süresi mutlak zamanaşımı süresi dikkate alınmadan işlemeye başlamalıdır.⁶⁴ Dolayısıyla normlar hiyerarşisine uygun bir yorum yoluyla mutlak zamanaşımı süresinin mutlaklığına sınırlandırma getirilmelidir.⁶⁵

---

doğmadıkça eylemin tamamlanmadığı görüşüne dayandığı belirtilmektedir. Bkz. Savaş, s. 135-136. Bu görüşün eleştirisi için bkz. Tütüncü, s. 193.

⁶⁰ EGMR Howald Moor u.a. gg. die Schweiz, 11.03.2014, Österreichisches Institut für Menschenrechte, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-169034> Erişim Tarihi: 24.03.2023.

⁶¹ Bkz. Sarıkaya, s. 1216-1217; Günergök, s. 137-139; Savaş, s. 141. Aksi yönde bkz. Akkayan Yıldırım, s. 213-214.

⁶² Adalet Komisyonu Raporundaki gerekçe yasanın yorumunda bağlayıcı değildir.

⁶³ AİHM Howald Moor ve diğerleri/İsviçre davası ile Eşim/Türkiye davasında mahkemeye erişim hakkına zamanaşımıyla getirilecek kısıtlamanın ölçülü olma zorunluluğuna işaret etmektedir.

⁶⁴ Alacaklının zararın farkında olmasından itibaren zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması kabul edildiğinde sürenin uzun tutulmasına ihtiyaç da kalmamaktadır. Bu konudaki tartışmalar için Akkayan Yıldırım, s. 198-199.

⁶⁵ Howald Moor ve diğerleri/İsviçre davasında AİHM tarafından verilen karar üye-

DCFR İlkelerinin III.-7:203 maddesine göre genel zamanaşımı süresi borçlunun ifayı gerçekleştirme gereken zamandan itibaren veya tazminat talep hakkını veren eylemin gerçekleştiği andan itibaren işler. Borçlunun bir şeyi yapma veya yapmaktan kaçınma konusunda devam eden bir yükümlülük altında olduğu hallerde genel zamanaşımı süresi yükümlülüğün her ihlalinde işlemeye başlar. Alman Medeni Kanunu'nun § 199 paragrafına göre (üç yıllık) olağan zamanaşımı süresi talep hakkının doğduğu ve alacaklının talep hakkını doğumuna yol açan koşulları ve borçlunun (sorumlunun) kim olduğunu öğrendiği veya dikkat gösterseydi öğrenebileceği andan itibaren işlemeye başlar.

Böylece kısa zamanaşımı süresinin işlemeye başladığı an açısından öğrenme anı yeterli sayılmayarak talep hakkının doğmuş olması ayrıca ve özellikle belirtilmiştir. Aynı paragrafın ikinci ve üçüncü fıkralarına göre otuz yıllık zamanaşımı süresi fiilin işlenmesinden, yükümlülük ihlalinden veya zarara yol açan diğer olaylardan itibaren işlemeye başlarken on yıllık zamanaşımı süresi öğrenme durumu dikkate alınmaksızın talep hakkının doğumundan itibaren işlemeye başlar.

İsviçre Borçlar Kanunu'nun haksız fiilden doğan tazminat taleplerine ilişkin olarak 60. maddesine göre maddi veya manevi tazminat talebine ilişkin kısa zamanaşımı süresi zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrenmesinden itibaren, uzun zamanaşımı süresi ise zarara yol açan davranışın gerçekleştiği veya sona erdiği günden itibaren işlemeye başlar.⁶⁶ Ayrıca İsviçre Borçlar Kanunu'nda sözleşmeye dayanan tazminat taleplerine ilişkin zamanaşımı süresine ilişkin hükümlere 01.01.2020'de yürürlüğe giren yasa değişikliğiyle 128a maddesi eklenmiş ve bu hükümde ölüm ve yaralanmaya yol açan sözleşmeye aykırılık hallerinde tazminat talebinin zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenilmesinden itibaren üç yıl, her durumda zarara

---

rine mutlak zamanaşımının tümüyle kaldırılıp kaldırılmayacağı tartışılması gerektiği belirtilmiştir. Bkz. Corinne Widmer Lüchinger, "Verjährung und Asbest – ein unheilvolles Junktim", Neue Zürcher Zeitung, 06.05.2015, s. 21.

⁶⁶ 01.01.2020'de yürürlüğe giren yasa değişikliğiyle kişi zararları bakımından zamanaşımı süresi yirmi yıla çıkarılmış olsa da mutlak zamanaşımı süresinin işlemeye başladığı an değiştirilmediği için söz konusu yirmi yıllık sürenin de kişi zararlarında yetersiz kalabileceği belirtilerek söz konusu düzenleme eleştirilmiştir. Bkz. Däppen, Art. 60 N 10b.

yol açan davranışın gerçekleştirildiği veya sona erdiği tarihten itibaren yirmi yıl sonunda zamanaşımına uğrayacağı öngörülmüştür.⁶⁷ Böylece Alman hukukunda olduğu gibi İsviçre hukukunda da ölüm ve bedensel zararların tazmini yönünden zamanaşımı süreleri haksız fiil ve borca aykırılık ayırımı yapılmadan yeknesak biçimde düzenlenmiştir.⁶⁸

DCFR İlkelerinin III.-7:301 maddesine göre alacaklıdan borçlunun kimliğini veya tazminat talep hakkının bulunduğu hallerde zarar türü dahil olmak üzere hakka yol açan olguları bilmesinin makul olarak beklenememesi durumunda zamanaşımının işleyişi askıya alınır yani durur. Benzer biçimde DCFR İlkelerinin III.-7:305 maddesine göre alacaklı ehliyetsiz olup temsilciden de yoksun olursa zamanaşımı süresi ehliyetsizlik sona erdikten veya temsilci atandıktan sonra bir yıl geçmedikçe dolmayacaktır.

Son olarak DCFR İlkelerinin III.-7:303 maddesine göre alacaklının hâkimiyet alanı dışında ve alacaklının kaçınması veya üstesinden gelmesi makul olarak beklenemeyecek bir engel sebebiyle alacaklının hakkını ileri sürmek üzere takipte bulunamadığı sürece zamanaşımının işleyişi askıya alınır. Ancak bu düzenleme engelin zamanaşımı süresinin son altı ayı içinde ortaya çıkması veya devam etmesi halinde uygulanır. Engelin süresi veya niteliği dikkate alındığında zamanaşımının askıya alınması sona erdikten sonra işlemeye devam edecek sürede alacaklının hakkını ileri sürmek için işlem yapmasını beklemenin makul olmayacağı anlaşılırsa, zamanaşımı süresi engelin ortadan kalktığı tarihten itibaren altı ay geçmeden sona ermez. Bu maddede yer alan engeller psikolojik engelleri de kapsar. Dolayısıyla hakkın kullanılmasını fiilen güçleştiren tüm olgular dikkate alınarak bu tür durumlarda zamanaşımı süresinin işleyişinin askıya alınması yani durması öngörülmüştür.

Alman Medeni Kanunu'nun (BGB) § 208 paragrafına göre ise cinsel dokunulmazlığın ihlaline ilişkin talep hakları için zamanaşımı sü-

⁶⁷ Borca aykırılıktan doğan sorumlulukta nispi zamanaşımı bulunmazken 01.01.2020'de yürürlüğe giren yasa değişikliğiyle birlikte haksız fiil sorumluluğunda olduğu gibi tazminat isteminin nispi zamanaşımına tabi tutulması alacaklının aleyhine olması sebebiyle hükmün kötüleşmesi olarak değerlendirilmiştir. Bkz. Däppen, Art. 128a N 1.

⁶⁸ Bu konuda ayrıca bkz. Sarıkaya, s. 1206 vd.

resi alacaklının 21 yaşını doldurduğu zamana dek işlemez. Cinsel dokunulmazlığın ihlali sebebiyle talep hakkının alacaklısı zamanaşımının işlemeye başladığı sırada borçlu ile yaşam ortaklığı içinde yaşıyorsa bu ortaklık, ilişki sona erene dek zamanaşımı süresi işlemez. BGB § 210 paragrafına göre DCFR İlkelerine benzer biçimde ehliyetsiz ve yasal temsilcisi olmayan bir kişinin alacaklı olduğu talep hakları için zamanaşımı kişiye temsilci atanmasından itibaren altı ay geçmeden işlemez. Şiddet döngüsü sebebiyle geç fark edilen beden zararlarının eşler arasındaki alacaklar için zamanaşımı durduğu için daha sonra tazmin edilmesi talep edilebilirse de eski eşleri veya evlilik birliği içinde olmayan kişileri etkileyen şiddet döngüsünde ortaya çıkan örselenmiş kadın sendromu sebebiyle şiddete karşı geç tutum alınması - zamanaşımını durduran sebeplerin sınırlı sayıda olması sebebiyle⁶⁹ - tazminat talebinin zamanaşımına uğramasına yol açabilmektedir. Çünkü Türk Borçlar Kanunu'nda kısa zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması için zararın öğrenilmesi yeterlidir, kişinin bunu fark ettikten sonra hakkını arama konusunda cesaret gösterebilmesi toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve buna bağlı olarak ayrımcı yargısal pasiflik sebebiyle zorlaşır. Bu nedenle DCFR İlkelerinde olduğu gibi zamanaşımını durduran sebeplerin genişletilerek psikolojik engellerin daha geniş biçimde öngörülmesi önerilmektedir.

SONUÇ

Alman Medeni Kanunu ile İsviçre Medeni Kanunu'nda beden zararları için mutlak zamanaşımı süresinin zararın doğmasından itibaren değil zarara yol açan davranışın gerçekleştirilmesinden, yükümlülük ihlalinden itibaren işlemesi kabul edilmiş, gecikmeli biçimde meydana gelen veya öğrenilen zararlar düşünülerek ancak bununla sınırlamaksızın zamanaşımı süresi uzun tutulmuştur.⁷⁰ Ne var ki yirmi veya otuz yıl içinde zararın gerçekleşeceği veya dürüstlük kuralı çerçevesinde öğrenilebileceği varsayımı her zaman gerçeklerle bağdaşmayabilir.

⁶⁹ Tarafların kanunda öngörülen zamanaşımını durduran veya kesen sebepler dışında anlaşmayla yeni sebepler öngörmeleri borçlunun durumunu ağırlaştıracağı için yasaklanmıştır. Bkz. Eren, s. 1439.

⁷⁰ İsviçre hukuku öğretisinde de bu hususa dikkat çekilmiş, geç meydana gelmeyen veya öğrenilmeyen zararlar için yasa değişikliğinde öngörülen yirmi yıllık sürenin fazla uzun olduğu, geç meydana gelen veya öğrenilen zararlar için ise çok kısa olabildiği belirtilmiştir. Bkz. Huguenin, Thouvenin ve Purtschert, s. 79.

Üstelik geç meydana gelen zarar ayrımı yapılmadan tüm zararlar için zamanaşımı süresinin otuz yıl gibi uzun bir süre olarak belirlenmesinin haklı bir sebebi bulunmamaktadır. Bu nedenle ölüm ve beden zararları için zararın geç meydana gelmesi veya öğrenilebilmesi halinde mutlak zamanaşımı süresinin geçmiş olmasına bakılmaksızın kısa zamanaşımı süresi işlemeye başlamalı ve böylece geç meydana gelen veya öğrenilebilen zararların giderilmesini istemek mümkün olmalı, AİHM kararında da vurgulandığı üzere hak arama özgürlüğü (mahkemeye erişim hakkı) etkisiz hale gelmemelidir.

Ancak her durumda beden zararlarının zarara yol açan eylemden daha geç meydana gelebildiği veya geç öğrenilebildiği gözetilerek Türk Borçlar Kanunu'nda değişiklik yapılarak hem sözleşmeden doğan hem haksız fiilden doğan talepler için zamanaşımı süreleri yirmi yıla çıkarılmalı ve yasadaki öngörülmeleyen psikolojik engeller de dikkate alınarak zamanaşımını durduran sebepler daha geniş ve soyut biçimde düzenlenmelidir.

Kaynakça

Makaleler

- Akartepe Alpaslan, "Türk Borçlar Kanunu'nun Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri Alanında Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler". *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 1-2, 2012, s. 159-19Akkayan Yıldırım Ayça, "Geç Ortaya Çıkan Bedensel Zararların Tazmini Taleplerinde Uygulanacak Zamanaşımının Yeni Eğilimler Çerçevesinde Değerlendirilmesi", *İÜHFM*, C. 74, S. 1, 2016), s. 185-219
- Altın Hayrunnisa, "Haksız Fiillere Ceza Kanunlarındaki Zamanaşımının Uygulanması", *AÜHFD*, C. 69, S. 1, 2020, s. 1-32
- Başpınar Veysel ve Altunkaya Mehmet, "Depremden Doğan Zararların Tazmininde Zamanaşımının Başlaması ve Süresi", *AÜHFD*, C. 57, S. 1, 2008, s. 95-131
- Ertaş Şeref, "Sürekli Borç İlişkilerinde (Dauerschuldverhaeltnisse) Zamanaşımı", *DEÜHFD*, C. 16, Özel Sayı (Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan), 2014 (Basım Yılı: 2015), s. 3093-3104
- Günergök Özcan, "İsviçre Borçlar Kanunu'nun Haksız Fiilde Zamanaşımına İlişkin Yeni Düzenlemelerinin Türk Hukuku ile Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi", *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 11, 2021, s. 125-154
- Havutçu Ayşe, "Haksız Fiil Sorumluluğunda Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı", *DEÜHFD*, C. 12, Özel Sayı, 2012, s. 579-605
- Huguenin Claire, Thouvenin Florent ve Purtschert Tina, "Vereinheitlichung des Fristenregimes: zu viel oder zu wenig?", *HAVE/REAS*, S. 1, 2012, s. 76-79

- Sarıkaya Murat, "İsviçre Borçlar Hukuku'nda Zamanaşımına İlişkin 1 Ocak 2020 Yürürlük Tarihli Değişiklikler ve Türk Hukuku Bakımından Düşündürdükleri: Özellikle Geç Ortaya Çıkan Bedensel Zararlarda Düzenleme İhtiyacı", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 26, S. 2, 2020, s. 1203-1219
- Savaş Fatma Burcu, "Haksız Fiil Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başladığı An", *TBB Dergisi*, S. 74, 2008, s. 121-148
- Topçu İbrahim ve Nasuhbeyoğlu Nazım, "Gen Düzenleme Teknolojileri Bağlamında COVID-19 Aşısı Çalışmaları ve Etik Sorunlar", *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, C. 25, S. 3, 2020, s. 274-284
- Tütüncü Muharrem, "Yeni Türk Borçlar Kanunu'nda Haksız Fiil Zamanaşımı", *İKÜHFD*, C. 11, S. 1, 2012, s. 151-195
- Widmer Lüchinger Corinne, "Verjährung und Asbest - ein unheilvolles Junktim", *Neue Zürcher Zeitung*, 06.05.2015, s. 21

Kitaplar

- Däppen Robert K, "Art. 60, Art. 128a OR", *Basler Kommentar OR I*, hrsg. Corinne Widmer Lüchinger ve David Oser, 7. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2020
- Deutsch Erwin, *Medizinrecht*. 3. Auflage, Springer, Berlin Heidelberg 1997
- Ellenberger Jürgen, "§ 197, 199 BGB", *Palandt Bürgerliches Gesetzbuch*. 77. Auflage, Beck, München 2018
- Erdem Mehmet, "TBK m. 146", *İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu Cilt 2*, 3. Editörler: Turgut Öz vd., 3. Bası, Vedat, İstanbul 2019
- Eren Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 24. Baskı, Yetkin, Ankara 2019
- Kılıçoğlu Ahmet, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 24. Bası, Turhan, Ankara 2020
- Martin Del, *Battered Wives*, 2. Edition, Volcano Press, The United States of America 1981
- Oğuzman Kemal ve Öz Turgut, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, 17. Bası, Vedat, İstanbul 2019
- Oğuzman Kemal ve Öz Turgut, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2*, 9. Bası, Vedat, İstanbul 2012
- Tandoğan Haluk, *Türk Mes'uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet)*, 1961 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, Vedat, İstanbul 2010
- Walker Lenore E, *The Battered Woman*, Harper and Row, New York 1979

Mahkeme Kararları

- AİHM İkinci Bölüm, Eşim/Türkiye, Başvuru No. 59601/09, 17.09.2013, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-126355> Erişim Tarihi: 24.03.2023
- ECHR Case of Howald Moor and Others v. Switzerland, 11.03.2014, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-169504> Erişim Tarihi: 15.03.2023

- ECHR Fourth Section, R.R. v. Poland, Application No. 27617/04, 26.05.2011, Final 28.11.2011, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104911> Erişim Tarihi: 19.03.2023
- EGMR Howald Moor u.a. gg. die Schweiz, 11.03.2014, Österreichisches Institut für Menschenrechte, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-169034> Erişim Tarihi: 24.03.2023
- Superior Court of New Jersey, Law Division, Bergen County, Cusseaux v. Pickett, 279 N.J. Super. 335 (Law Div. 1994), 652 A.2d 789, Decided Aug 4, 1994, Prg. 344-345, <https://casetext.com/case/cusseaux-v-pickett> Erişim Tarihi: 13.07.2023
- Y. 4. HD E. 2004/7039 K. 2005/746 T. 03.02.2005, www.legalbank.net Erişim Tarihi: 18.03.2023
- Y. HGK E. 2003/4-400 K. 2003/393 T. 04.06.2003, www.legalbank.net Erişim Tarihi: 18.03.2023
- Y. 4. HD E. 2003/4407 K. 2003/5412 T. 28.04.2003, www.legalbank.net Erişim Tarihi: 18.03.2023
- Y. 4. HD E. 2004/2110 K. 2004/8595 T. 30.06.2004, www.legalbank.net Erişim Tarihi: 18.03.2023

İnternet Kaynakları

- Botschaft zur Änderung des Obligationenrechts (Verjährungsrecht) vom 29. November 2013, BBl 2014 235, <https://www.fedlex.admin.ch/eli/fga/2014/65/de> Erişim Tarihi: 15.03.2023
- Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR) Outline Edition Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group) Based in part on a revised version of the Principles of European Contract Law, Edited by Christian von Bar, Eric Clive and Hans Schulte-Nölke and Hugh Beale, Johnny Herre, Jérôme Huet, Matthias Storme, Stephen Swann, Paul Varul, Anna Veneziano and Fryderyk Zoll, Munich 2009, s. 273, https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/2009_02_DCFR_OutlineEdition.pdf Erişim Tarihi: 20.09.2022
- Principles of European Tort Law (PETL), European Group on Tort Law, <http://www.egtl.org/PETLEnglish.html> Erişim Tarihi: 05.03.2023